

## Franz Kafka ve Dünya Edebiyatı

### Karşılaştırmalı Edebiyat Kapsamında

Ferit Edgü'nün *Hakkâri'de Bir Mevsim* Romanında Kafka Etkisi

Süreyya İLKILIÇ<sup>1</sup>

### GİRİŞ

Franz Kafka, hiç şüphesiz ne hayatta iken ne de 1924 yılında vefat etmeden önce eserlerini yakması için arkadaşı Max Brod'a verdiğinde yirminci yüzyılın en önemli yazarlarından biri olacağını ve eserlerinin Dünya Edebiyatı kapsamında ele alınacağını düşünmemiştir. Kafka'nın eserlerinin -yaşadığı dönemde yayınlanan birkaç eseri haricinde- dünyaca tanınabilmesinde en önemli kişinin Max Brod olduğu tartışmasızdır. Kafka'nın en yakın arkadaşı olan Brod, Kafka'nın yazım sürecinde devamlı ona destek olmuş ve eserlerinin yayınlanması için teşvik etmiştir. Kafka, eserlerine hiç kimsenin vermediği kadar değer veren arkadaşına yazdıklarını teslim ederken, eserlerine arkadaşının hak ettikleri değeri vererek o doğrultuda hareket edeceğinden emindi (Alt, 2005: 19; Pfaff, 2018: 213).

Bu çalışmada öncelikle Franz Kafka'nın Dünya Edebiyatındaki önemi ve yeri üzerinde durulacaktır. Franz Kafka'nın Türk Edebiyatında alınılması ve Modern Türk Edebiyatı üzerine etkisi kısa olarak ele alındıktan sonra, Ferit Edgü'nün *Hakkâri'de Bir Mevsim* eserinde Kafka etkisi incelenecektir. Bu bağlamda söz konusu metinde Franz Kafka'ya ve eserlerine açık ve/veya kapalı imalar olup olmadığı Karşılaştırmalı Edebiyat ve Metinlerarasılık çerçevesinde irdelenecektir. Batıda teorik olarak 1950'lerden sonra Postmodernizm akımının gelişmesi ile beraber ortaya çıkmış olan Karşılaştırmalı Edebiyat ve adını sıkça bu kavramla birlikte duyuran Metinlerarasılık kavramları, çok katmanlı bir faaliyet alanına

<sup>1</sup> Doç. Dr., Türk-Alman Üniversitesi, Kültür ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Kültür ve İletişim Bilimleri Bölümü, ilkilic@tau.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003- 1856-5272.

konumlandırılmayan Kafka'nın eserleri sürrealizm, realizm, ekspresyonizm, varoluşçuluk gibi pek çok akım tarafından incelenerek yorumlanmıştır.

Türkiye'de 1950'den önce yabancı dil bilenler tarafından tanındığı tahmin edilen Kafka ve eserleri, 1950 sonrasında yapılan tercümelemlerle Türkiye'de de kısa süre içinde en çok tanınan, kendisi ve eserlerine en çok ilgi gösterilen yazarlardan birisi olmuştur. Kafka'nın eserleri çok farklı açılardan ve farklı disiplinler kapsamında ele alınmış, Kafka ve eserleri üzerine bilimsel ve bilimsel olmayan sayısız çalışmalar yapılmıştır. Kafka'nın kendisi ve eserlerine gösterilen ilgi, dünya çapında azalmaksızın, aksine artarak devam etmektedir. Hiç şüphesiz bu ilgi, alışılmışın dışında -kafkaesk tarzda- ele alınan eserlerin günümüzde de hala güncelliğini koruyan, örneğin modern dünyanın şartları içinde bireyin yalnızlığı, yabancılaşması, kendisi, ailesi, toplum, iş hayatı ve bürokrasi kısıcında bir köle durumunda olan insanın sorunları gibi, sorunları içinde barındırması ile yakından alakalıdır. Kafka ayrıca sanatın birçok alanında da -resim, tiyatro, film, sinema, çizgi roman vs.- kendine yer bulmuştur. Dünyaca ünlü birçok düşünür, yazar ve sanatçıyı etkisi altına alan Franz Kafka, doğrudan ve dolaylı olarak söz konusu kişilerin ortaya koydukları eserlerde kendini hissettirmektedir. Günümüzde internet ortamında da yoğun ilgi gören Kafka ve eserleri, alakasız da olsa ismine binaen sosyal medyada yer almakta ve sayısız platformda anılmaktadır.

## KAYNAKLAR

- Alt, P.-A. (2005), *Franz Kafka, Der ewige Sohn, Eine Biographie*, München: Beck.
- Arendt, H. (1989), *Menschen in finsternen Zeiten*, (Ed.) Ursula Lutz, München
- Ecevit, Y. (1982), *Das Kafkaeske bei Ferit Edgü*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Edgü, F. (2013), *Tüm Ders Notları (Sanat, edebiyat, felsefe, politika ve erotizm üzerine)*, İstanbul: Sel
- Frederiksen, A. (1988), „Ferit Edgüs Erzählung Winter im kargen Hakkâri“, <http://www.zeit.de/1988/03/winter-im-kargen-hakkari> (2.5.2023)
- Göbenli, M. (2008), Der Begriff der „Weltliteratur“ im Kontext der Komparatistik, *İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi* (20), S. 25-34.
- Höppner, S. (2021), Weltliteratur – Ein Konzept seiner Geschichte, ‚Weltliteratur vor Goethe‘ <https://weltliteratur2021.wordpress.com/2021/05/17/weltliteratur-vor-goethe/> ( 2.5.2023)
- İlkılıç, S. (2019), *Türk Edebiyatında Kafka Etkisi*, İstanbul: İz.
- İlkılıç, S. (2020), Franz Kafkas Rezeption in der Türkei. In: *Germanistik in der Türkei , Rezeption der deutschsprachigen Literatur in der Türkei I*. Ali Osman Öztürk, Cemal Sakallı, Mehmet Tahir Öncü (Ed.). Berlin: Logos Verlag, S. 311-333.
- İlkılıç, S. (2021), Kafka und Judentum. *The Journal of International Social Research*. Cilt 14, Sayı 77, S. 151-162.
- Kafka, F. (1995), *Sämtliche Erzählungen*, (Ed.) Paul Raabe, Frankfurt am Main: Fischer
- Kafka, F. (1966), *Briefe an Oskar Pollak*, Prag, 20. Dezember 1902. In: *Briefe 1902-1924*, Ed. Max Brod, Frankfurt am Main: S. Fischer.

- Kafka, F. (1999), *Briefe 1913-1914*. (Ed.) Hans-Gerd Koch, Frankfurt am Main
- Klawitter, A. (2021), *Weltliteratur und Weltpoesie. Zur Bedeutung der Begriffe vor und nach Goethe, in: „Weltpoesie allein ist Weltversöhnung“. Friedrich Rückert und der Orientalismus in Europa des 19. Jahrhunderts*. Rückert Studien XXII. Hg. von Ralf Georg Czapla. Baden Baden: Ergon S. 10-23.
- Koçak, O. (2018), *Tanpınar ile Kafka: Tekrar “mukayeseli edebiyat” dolayısıyla* <https://t24.com.tr/k24/yazi/tanpinar-ile-kafka,2023> (04.05.2023)
- Kristeva, J. (1972), „Wort, Dialog und Roman bei Bachtin“, J. Ihwe (Ed.), *Literaturwissenschaft und Linguistik*, Bd. 3, Frankfurt am Main: Athenäum.
- Lamping, D. (2017), *Kafka und die Folgen*, Stuttgart: J. B. Metzler.
- Lamping, D. (2017a), *Kafkas Ruhm - Die produktive Kraft seiner Werke*. <https://literaturkritik.de/kafkas-ruhm-ende-und-anfang,23092.html> (13.05.2023)
- Linder, CH. (2018), *Literat im Schatten von Kafkas Weltruhm*. <https://www.deutschlandfunkkultur.de/max-brod-vor-50-jahren-gestorben-literat-im-schatten-von-100.html> (13.05.2023)
- Michel, CH. (Ed.) (1999), *Eckermann, Johann Peter Gespräche mit Goethe in den letzten Jahren seines Lebens*. Frankfurt am Main, S. 224-5.
- Pfaff, P. (2018), *Kafka lesen, Zur Methode seiner Literatur*, Heidelberg: Universitätsverlag Winter
- Reiterer, M. (2013). *Weltliteratur in Bildern*, Wiener Zeitung <https://www.wienerzeitung.at/nachrichten/kultur/literatur/596947-Weltliteratur-in-Bildern.html> (15.05.2023)
- Sartre, J. P. (1979), *Was ist Literatur?* Essay, Hamburg.
- Sontag, S. (1982), *Kunst und Antikunst. 24 literarische Analyse*, Frankfurt am Main: Fischer.
- Strich, F. (1928), *Dichtung und Zivilisation, “Goethes Idee einer Weltliteratur”*, München: Meyer & Jessen.
- Tanpınar, A. H. (2013), *Yaşadığım Gibi*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Universität des Saarlandes (2004), Internationaler Kongress: *Kafka und die Weltliteratur*, <https://idw-online.de/de/news84458> (13.05.2023)
- Zymner, R.; Hölter, A. (2013), *Handbuch Komparatistik*, Stuttgart: J. B. Metzler.